

SODAN VANKI

SEPPO JÄÄSKELÄINEN

Sodan vanki

Seppo Jääskeläinen

Sodan vanki

SAGA Egmont

Sodan vanki

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 2001, 2023 Seppo Jääskeläinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727047201

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Kesäkuun kymmenes 1944

Metsätyömies Ville Skarp näki unta.

Hän loikoi selällään mäntykankaalla ja katseli tuuliselle taivaalle. Hahtuvaiset pilvenriekaleet mennä viilettivät työmaan yli vihaista vauhtia. Paksu pilvimassa ajoi takaa viimeisiä valkoisia rippeitä. Pieni osa valkorepaleista onnistui livahtamaan karkuun, mutta suurin osa jäi mustan seinämän syleilyyn. Kilpajuoksu vaikutti perin epätasaiselta. Taivaankansi punersi kuin tuskissaan. Aurinkoa ei näkynyt. Tuuli puhuroi maanrajassa kiivaasti ristiin rastiin. Taivaan palkeet olivat risaiset.

Pihkan tuoksuun sekoittui pistävän inhaa lemua. Villen hajumuistiin nousi taannoinen kivityömaa ja räjäytysaineiden jälkikatku.

Sivulta kuului teräviä räsehdyksiä, ihan kuin äitimuori olisi ratkonut vanhaa lakanaa matonkuteiksi rajuilla vetäisyillä. Ville käänsi päätään äänen suuntaan. Palstakaveri seistä jorotti leveässä haara-asennossa ja löi pitkiä käsivarsiaan kahakateen

ristiin. Raajojen lennähtäessä auki pihkaisen puseron hihat parahtelivat.

Väinön molskikankainen pusakka oli tärkkääntynyt viikkokausien pöllimetsässä olostä niin törkyiseksi, että vaatekappaleen olisi voinut asetella kämpällä seisomaan nurkkaan itsekseen. Sitä ei täpättipesukaan enää norjista.

Vänni jatkoi outoa temmeltämistään. Mies oli sekaantunut tahdistaan koska kurahdukset kuulostivat epätasaisilta.

Viliä alkoi kumppanin kumma teutarointi naurattaa. Vänni ei koskaan malttanut olla paikoillaan, ei lepotaullakaan. Ei sillä nytkään kylmä ollut, kunhan vain reuhtoi levottomuuttaan ja väänteli naamaansa uskomattoman rumiin värneisiin kuin tuskissaan. Kaikkia hiton vipeltäjiä sitä sakkiin mahtuu ja työkavereiksi kotoutuu, Vili ajatteli puoliksi vihoissaan.

Samassa Vännin iso suuvärkki levisi entisestään lähelle korville vedetyn lippalakin alta tursottavia pulisonkeja. Kohta sieltä tulee, Vili tuumi. Se kun on runoilijakin, tai paremminkin matkija, tyhjän hoheltaja.

Vänni ryhdistäytyi huolimattomaan asentoon ja alkoi lausua käsi lipassa: – Rahaa raikuin repiyty, tulollaan hirmu on tili. Tuonnenpana metsää niin sakiaa, jota kaataa Vänni ja Vili.

Väinö lotkautti levon, kumarteli muodollisesti ympärilleen messevä ilme hevosnaamallaan ja pysähtyi katsomaan kohti hyväksymistä oivallukselleen odottaen.

Vilillä oli liian mukava asento suosionosoituksia ajatellen. Hän ei ollut huomaavinaan miehenkorston koiramaisen anovaa ilmettä, vaan yritti hitaasti hivuttaen kääntyä pois päin. Vartalo oli kovasta työstä tai kylmässä maassa makailusta niin konttaantunut ettei aikomus onnistunut.

Pirun kiusanhenki, Vili mietti, niin kuin syy olisi ollut Vännin. Siltä ei saa rauhassa levätä.

Tai eihän miehessä mitään vikaa ollut. Kyllä he toimeen tulivat isosta ikäerosta huolimatta. Oli tavattu linnoitustyömaalla talvisodan alla. Kumpainenkaan ei ollut siihen sotaan joutunut, Vänni ikääntynyttä raakkiuttaan ja Vili nuoruuttaan. Vili oli käynyt vakinaisensa välirauhan aikana. Sieltä päästyään hän oli tavannut Vännin välirauhan toisena keväänä samalla metsätyömaalla. Mies oli hänelle jossain mielessä eräänlainen savottaisä ja kaveri samassa persoonassa. Oma isäukko kun oli kuollut jo paljon ennen sotia.

Ajatukset keskeytyivät kun toiselta suunnalta alkoi kuulua kummallista kuminaa, aivan kuin oltaisiin perunoita kaatamassa kuorman tyhjennyskouruun. Samassa Vili näki kuinka Vänni hyökkäsi asentokentän yli ääntä kohti – ja alkoi saatanan mieletön kusta lorottaa nuotion yllä roikkuvaan pataan!

Vili muisti että astiassa kiehui läheisestä talosta ostettuja kananmunia. Mikäpä oli pöllimiehen ollessa nykyisin, kuin ainainen joulu, ja tienestit sitä mukaa, vaan nyt tuo tuhannen läyhäke meni tarpeilleen herkkujen päälle. On kokki, perkele!

Vili yritti vääntäytyä voimalla jaloilleen keitosta pelastamaan, mutta tuntui kuin hänet olisi naulattu ketoon. Edes käsivarsi ei jaksanut nousta heristämään varoituksia.

Vili yritti huutaa, vaan ääntä ei tullut. Halvaus? Ja muuan onneton vain lasketteli vesiään pataan kiinni pitelemättä ja käsivarsiaan jälleen ristiin hui-toen. Vännin hartsaantunut pusero kurahteli kuin hidastettuna pitkiä ääniä ja kananmunat kelkkusivat vedessä mulskahtelun kasvaessa kovaksi ja teräväksi kohinaksi.

Jalkapohjassa tuntui napakka isku. Vilin punoittavat silmät rävähtivät auki. Päkiän kipu siirtyi silmiin. Hän ei nähnyt mitään. Silmäluomissa tuntui samalta kuin silloin kun kyläseppä hitsasi sähköllä oja-auraa, ja Vili ei apurina ollessaan malttanut totella sepän varoituksia vaan tiirasi ylikirkasta valokaarta, ja myöhemmin silmissä oli kuin hiekkaa.

Vili painoi ärtyneet luomet kiinni. Jospa se auttaisi.

Toinen, entistä lujempi potku. Nyt sääreen. Kipu kohosi sykkivinä aaltoina aivoihin.

– Potkimaanko sinä perkele rupesitkin! Vili karjahteli ja konkoili vihan voimalla jaloilleen nyrkki valmiina kaarilyöntiin.

Ruskeapukuinen sotilas hypähti sivummalle ja kiskaisi konepistoolinsa liikkuvat osat taakse.

– Kjadet julos! sotilas komensi. Miehen kellertävät hampaat olivat irvessä.

Sotamies Ville Skarp heräsi tähän hetkeen ja nosti kätensä kohti taivasta. Sotilaat tuijottivat äänettöminä toisiaan. Villen mielestä pienen ikuisuuden jälkeen ruskeanvihreä vihollissotilas laski aseensa, nosti Vilin littanan repun maasta ja heilautti sen olkahankaansa.

Vili vilkaisi äskeistä piiloaan. Kivääriä ei näkynyt. Punasotilas katsoi hänen ohitseen rintaman suuntaan.

Eilisen rintaman, Vili muisti. Valkeasaaren puolustuslinjojen murruttua hän oli jäänyt ei kenenkään -maalle linjojen väliin. Eilinen oli ollut yhtä helvettiä ja kaaosta. Suurhyökkäys oli alkanut aamulla kello kuusi lentokoneiden pommituksella. Seitsemältä seurasi tykistökeskitys. Vili kopaisi vaistomaisesti kellotaskuaan. Sotilas karjaisi, nosti aseensa ja osoitti konepistoolin piipulla housunkaulusta.

Vili hivutti kouransa varovasti taskulle ja veti kellon esiin. Vangitsija kurkotti ja kiskaisi kellon nopealla liikkeellä. Vitjat menivät mukana ja kiinnikerengas kiskaisi palan housunkaulusta irti.

Sinne meni ainoa isänperintö, Vili ehti surra kuin tärkeämpääkin asiaa. Sotilas väistyi kauemmaksi, tutki kelloa, kuunteli, vilkaisi kohti, virnisti ja työnsi kellon taskuunsa.

Samassa sotilas huomasi puukon. Käsi pyörähti käskevästi. Vili kääntyi ja näki sivuun heitetyn kiväärinsä. Sotilas kiskaisi puukon tuppineen vyöltä ja heitti sen metsään kuin työkalu olisi polttanut näppejä. Mies heilautti kättään etelän suuntaan. Vili alkoi askeltaa edeltä.

Eilinen kurimus toistui vauhdilla Vilin päässä. Huumaavaa rytinää. Maa keinui. Seurasi koko päivän kestänyt tuhoamisammunta. Oma porukka peräytyi ja levisi. Vili joutui erilleen, oman onnensa varaan, ja asettautui mielestään hyvään piiloon hiekkanoitelmaan tiheiden havupuiden suojaan. Kivääri ja reppu olivat vielä mukana. Hän muisti asettaneensa repun päänsä alle. Uni oli tullut loppuunväsyneelle kuin musta huppu. Viimeinen muistikuva yöstä oli kaukaa kuulunut jalkaväkiaseitten rätinä.

Nyt oli matka pois päin Suomesta. Takaa kuului hajanaisia laukaussarjoja. Vielä siellä joku pitää puoliaan, nousi mieleen toivorikkaasti. Vili käsitti joutuneensa partion nuottaan, jossain oli muitakin puna-armeijalaisia. Ei vihollissotilas voinut olla yksin liikkeellä. Ei ainakaan vankiensieppausretkellä eikä puhdistuksessa.

Oletus piti paikkansa. Muutaman minuutin hiljaisen taivalluksen jälkeen saattomies vihelsi. Suoraan edestä puitten takaa ilmestyi kaksi sotilasta aseet tanassa. Ne olivat nuoria

miehiä, melkein poikasia, kuten vangitsijakin. Sotilaat puhuivat kuiskaamalla. Yksi miehistä antoi aseensa toverilleen ja alkoi hermostuneen nykivästi tutkia Vilin taskuja. Ratsauksen sekaan tulivat ensimmäiset nyrkiniskut.

Vilin taskuista ei löytynyt mitään kiinnostavaa. Syynääjä potkaisi, ja Vili työnnettiin rivakasti liikkeelle. Häntä juoksutettiin pari kilometriä välimaaston yli.

Sota oli loppunut sotamies Ville Skarpin osalta. Sotavankeus odotti.

Vangit koottiin suuremmaksi parttiaksi rintamalinjan takana. Vili joutui säilötyksi muiden mukana tyhjään korsutalliin. Päivän mittaan heitä haettiin yksitellen ensikuulusteluun. Vili unohtui. Hänen ensimmäinen yönsä kului tallissa. Uni oli katkonaista ja levotonta. Oli myös nälkä. Ruokaa ei tarjottu aamullakaan. Vankijoukosta eroteltiin marssikuntoiset. Suurinta osaa vangeista lähdettiin marssittamaan eteenpäin. Vili joutui pienempään joukkoon.

Edesmenneen sotavangin karu tarina näyttää, millaiset haavat
sotavankeus voi ihmiseen jättää.

Kun Kannaksen puolustuslinja sortuu puna-armeijan
suurhyökkäyksen edessä kesäkuussa 1944, Ville Skarp joutuu
sotavangiksi. Metsätyömies Skarp marssii uuvuttavan matkan

Neuvostoliittoon sotavankileirille, jossa häntä pidetään viisi
kovaa kuukautta. Vaikka vapaus lopulta koittaa, järjestelmällinen
kidutus ja muu kärsimys jättävät jälkensä mieheen loppuiäksi.

Seppo Jääskeläisen vavahduttava historiallinen romaani
pohjautuu tositapahtumiin.

Seppo Jääskeläinen (1939–2014) oli suomalainen kirjailija,
joka työskenteli neljä vuosikymmentä metalliteollisuudessa.
Jääskeläinen kirjoitti ahkerasti, mm. näytelmiä, romaaneja ja
tietokirjoja. Useat hänen teoksistaan ovat selviytymistarinoita.